BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

46 7-2

Già giunto
dall'autista

11-7-1960

BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

Particula

¶ Incipit expositio clarissimi Doctoris Ugonis Senensis super aphorismos Ypocratis ⁊ super commenta Haliẽni eius Interpretis.

Recedẽtis ãni lucubrationuꝫ munus q̃ uis paruuꝫ tuo nomini Nicholae Estensis Illustris Marchio Ferrarie dedi ad futurã tui gloriã. Sigd me⁹ labor illi addicere possit non q⁹ in illis. vt in poetaꝝ versib⁹: aut hystoricoruꝫ lr̃is tue singularissime vtutis eximia facta exprimantur. Sed sigd dignuꝫ memoria in medicina cõtulero qõ ad posteros manet erit testimonium gentis tue collocandis hoibus studio litteraꝝ. Tua enim indulgentia ⁊ magnifici viri Ugutionis veri amici diligẽtia tã multos p̃claros hoies litterarũq; magistros in ciuitatẽ Parmensem cõuocasti pro studio vt sit indignum nihil ad tante rei memoriã relinqui posteris. Agam ꝑ virili in parte satisfacere. Etsi in tanta doctoꝝ multitudine res mee in obscuro future sint. naꝫ nobilitate ⁊ gloria doctoꝝ quos hic habes: etiaꝫ q̃ noie meo efficient: consoloꝝ. Precedẽtis ergo anni opera ad expositionẽ tegni Hal. data est: bu⁹ anni ad aphorismoꝝ Ypo. explanationẽ instabunt vigille: vbi cõferaꝫ quoad potero breuitatẽ que rei cognitionẽ non offendat: Atq; illud vnuꝫ a te obsecro vt si min⁹ accurata q̃ tuo noi dicãda esset fuerit. recipias tũ benigne. Conferã. n. in illud q̃ tũ opere potero cũ Ypo. fere pboꝝ oĩum: sed certe medicoꝝ p̃cipe dicta: ⁊ eius Cõmẽtatoris Hal. nõ soluꝫ exponẽda. sed etiã rebus illustrãda circũstãtib⁹ scripseris. Et vt decet ante initiũ opis opem a te sctissime deus posco ⁊ oro ac efflagito: qua dirigas mentẽ ad ea dicẽda: q̃ tũ opi ⁊ veritati: tũ etiam audientium animis ⁊ lectorum conformia proficiant. ¶ Aphorismus. I.

Vita breuis: ars vero longa: tẽp⁹ acutum: experimentũ fallax: iudicium autem difficile.

¶ Iste est liber aphoris. Ypo. i quo itẽdit Ypo. nõ vlr totã artez tradere: sz ponere in varijs partib⁹ scie medicie quasdã verissimas sn̄ias sub cõpendio q̃tũ est possibile. Et ex his pz primo titulus istius libri: qr liber apho. hypo. ⁊ significat h̃ nomen aphorismus ꝑm Isidoꝝ 4° ethimologiaꝝ. sermonez breuẽ rei ꝓpositе sn̄iaꝫ totã explicantẽ. Pz 2° nomẽ auctoris qr Ypocras cous. non fuit ille ali⁹ hypo. fili⁹ Euclidis. Pz 3° libri subz. nã est idez qõ totalis scie medicie. sz de isto nõ in isto libro cõplet scia. Pz 4. istũ librũ iter libros medicinales: quos habem⁹ Ypo. esse p̃mũ. qr cũ relig oẽs circa vnã partẽ versent artis: vt pnostico⁹ regimis acutoruꝫ ⁊ alij: iste vlr circa oẽs vagat. Pz 5° vtilitas. naꝫ cõtinet plura vtilissima circa vlia documenta artis mõ quo possint facillime memorie cõmẽdari. Pz 6° cui pti pbie supponatur: nã pbie nãli quẽadmodum ps totalis medicie supponit: ⁊ his modicis ꝑmialib⁹ sum cõtentus. ¶ Diuidit aũt iste liber in ꝑmiuꝫ ⁊ tractatũ q̃ icipit sequẽti apho. In pturbationib⁹ ventris. Pñs aphorismus diuidit i duas ptes. nã p̃mo ꝓbat libros breues esse ꝓponendos in medicina. Secundo ostendit ꝓditiões req̃sitas ad verificãdum in opere ea q̃ in isto libro cõtinent. ibi z⁹ (Opz aũt.) In parte p̃ma vult istã ꝛcl̃onẽ. Opz i medicia ꝓponere libros apho⁹ breuitate. ꝓbat sic. In arte qualibet lõga respectu vite humane est opportunũ tales libros cõponere. sed medicina ẽ ars lõga respectu vite humane q̃ respectu artis illi⁹ est breuis. igitur ⁊c. maior est manifesta: qr sine talib⁹ libris nõ possumus memoriter bonas sn̄ias tenere. ⁊ minor ꝓbat. qr ois ista ars ẽ longa q̃ oz acgri ꝑ experientiã faciẽdã plurimaꝝ rez in tpe acuto ⁊ breui cũ timore. ⁊ vltra hoc p rõnem. sz medicia est h̃. g̃ ⁊c. ¶ Et pz assumptũ: qr i talib⁹ artib⁹ fz modicã vite nr̃e ptem facim⁹ experimentũ pp timorẽ ⁊ tpis breuitatẽ: etiã in eisdẽ rõ cõplendi ẽ difficilis: cuz in illa videamus plũmos sapiẽtes discordare. g̃ talis ẽ lõga respectu vite nr̃e. Est g̃ ac si Ypo. dicat in medicia oz cõponere libros aphoristicos. qr hois vita ẽ breuis respectu illi⁹ artis ⁊ ars est longa. ⁊ cã longitudis artis est: qr tẽpus in quo spãl̃r opamur circa corpus nostrã opationẽ ẽ breue. nã variant dispositiões corpis humani frequẽter. ⁊ ꝓpterea oz variare opatiões. ¶ Scõa cã ẽ: qr experimentũ ẽ timorosuz ꝑ qõ medicus operat. Et iõ nõ multotiẽs se exponit ad ꝓbandũ res. Et 3ª cã est: qr rõ regsita ad artẽ habendam ẽ difficilis. ¶ Circa istã ptẽ notandũ ꝑ q̃ licz vita q̃ꝫ sumat ꝑ opatione subaꝝ itellectualiũ vt. iz. meta. cõmẽto. 28. q̃ꝫ vero ꝑ opatiõe cuiuscũq; aiati: vt. z. de aĩa: q̃ꝫ pñtia aĩe vegetatiue in corpe: vt in libro de morte ⁊ vita colligit q⁹ est pmãsio aĩe vegetatiue in calo nãli. Dicỽo sumit tertio mõ etiã ꝓut ad hoiez cõtrahit. hec aũt vita põt dici breuis ẽt longa diuersimode cõpata. Nam si ꝓparat ad pluriũ aliorũ aialium vitã tũc ẽ lõga. Longissime. n. vite aialium elephas ⁊ hõ: vt in libro de lõgitudie ⁊ breuitate vite. sed si cõparat acgsitioni quarũdã artiũ ẽ lõga sicut arti sutorie ⁊ similib⁹. Cõparata aũt multis durationib⁹ etiã montiũ ⁊ fluminũ ẽ breuis. ¶ Iterũ cõparata acgsitioni multaꝝ artiũ ⁊ ꝑcipue ꝑ iuentionẽ ẽ breuis vt respectu medicie. Nã nullius hois eras sufficeret ad bãc artẽ iueniẽdã ⁊ cõplendaꝫ: ⁊ h̃ itẽdit Ypo. i ista p̃ia pticula. ¶ 2° notãdũ q⁹ h̃ nomẽ ars equoce sumit: q̃ꝫ. n. sumit large ꝑ oibitu vo itellect⁹ ordinato in facere. s. in capiẽdo facere ꝑ vt distinguit cõtra agere ꝑ opatione nõ cõcernẽdo ei⁹ honestatẽ vel turpitudinez: vtisto modo medicia. logica. ⁊ grãmatica sunt artes. ¶ Scõ sumit stricte ꝑ habitu cum recta rõne factiuo: qr imediate iter hitus itellectus directiuo in opus dictũ. ⁊ h̃ mõ nulla scia est ars. vt põt colligi 6° ethicoꝝ. Nec isto mõ scia medicie ẽ ars: sed hũ hitus practicus acgsitus ex opationib⁹ etiã particularib⁹ meditationib⁹ in curis ifirmoꝝ ꝑ quez ꝓmpte ⁊ recte cũ rõne opamur ars ẽ. Et tu de h̃ vide gd dixeris ꝓmo tegni. ⁊ h̃ sumit ars ꝓmo mõ. Pz aũt artes dicunt lõge alys artib⁹ ꝓparate aut rõne tpis regsiti ad earũ acgsitionẽ ꝓpletã. ⁊ isto mõ medicia ẽ ars lõga ꝑcipue q̃ ad acgsitionẽ ei⁹ ꝑ viã iuentiõis. ꝓuiã vo quo ad acgsitiõez eius ꝑ doctrinã ẽ lõga: qr pz tpis oz in ea acgrẽda ponere: nõ qr sit ipossibile ad ei⁹ sufficiẽtiã in vita humana venire: vt 4° Almãsoꝛ. caplo vltio. Et i talib⁹ artib⁹ vt rez ꝑcipuaruꝫ habeaꝫ ꝓtinua memoria regrit ordo librorꝝ breuium aphoris. ¶ 3° notãdũ q⁹ ars medicie duob⁹ istris acgrit fz meliorez sectã medicoꝝ. s. experimẽto ⁊ ratione: vt colligit a Hal. in cõmẽto ꝓmi regis acutoꝝ. 3°. Et terapẽtice. ¶ Experimentũ ẽ q̃dã pticularis cognitio ex multis memorijs collecta: vt põt colligi in ꝑhemio meta. nec ẽ idefinita cognitio cogitatiue vtutis: vt dicit Marsilius. nã eẽt cõis: etiam talis nõ eẽt i cogitatiua cũ sit corpea vtus. ¶ Preterea. cognitio illius idefinite nõ plus ofert ad ꝓncĩm artis acgrẽde q̃ꝫ vna sola singularis. g̃ ⁊c. Et g̃ cognitio copulatiue ex multis singularib⁹ memoratis ⁊ ꝓbatis iuicẽ silitudinẽ h̃tib⁹ cũ colatione silitudis ptiũ. Et ista ẽ in itellectu: ⁊ ex hac vlt itelligẽtia itellectus elicere põt ꝓncipiũ artis. s. vlem ꝓpositionẽ sine ꝛcplemẽto iductionis. ⁊ ideo ista vniuersalis dicitur per se nota. ⁊ tu tene menti. ¶ Sed in acgrẽdo artez ꝑ experimẽtũ due sunt difficultates. vna qr p modicuz tpis in

Prima

medicinaz
ium
nt

vita nostra possum⁹ experiri rē vnā. Nā corpus humanuz est in ꝯtinua variatiõe tā ab itrinseco q̄z extrinseco. z iõ res applicata nõ operaf vno mõ nisi modico tpe z raro: nõ sic ãt cõtingit in alys artib⁹. nã in arte coziarozũ aut tinctoruz aut fabroꝝ possum⁹ diu stare sup experiẽtia: qz opamur circa res q̄ modicã suscipiũt ab itrinseco variationẽ. ℂ z⁹ ẽ timoz. nã operãdo circa corpus humanũ viuẽs: qz ẽ res valde nobilis z pmutabilis: z nõ cõiter in vnica dispositiõe cõsiderabilis sed cum differentys z contrarys. ideo timoz est de nocumento. Nam si moztali nocumento noceret nõ est ei remedium. Sed in artibus circa alia subiecta operãtibus nõ est talis timoz propter subiecti pmanẽtiam vt ī metallica. Vas ḡ duas difficultates q̄ sunt cã lõgitudis artis mõ dicto explicauit Hypo. pmã. Tẽpus acutũ. i. breue. Scõaz cãm dixit. Experimẽtũ fallax: qz ãbigue sñie. nam multotiẽs multis applicatis sequẽte effectu nescim⁹ a quo vel qũo sequatur. ℂ 4.⁹ nota q̄ ī acgrendo artẽ medicie pr̃õnem oz cognoscere verã eẽntiã rez vt morboꝝ z sanitatis z morboꝝ z vtutis z oĩa accñtia ex gb⁹ eliciam⁹ igeniũ curatiuũ: vt sumitur z⁹ de igenio. cap. finali. Et hoc facere quo ad expletã artẽ medicie ẽ difficile cũ vsq; ī hodiernã diẽ de hoc ī multis sit discordia sapientũ. Hypo. ḡ cũ dixit. Judiciũ aũt difficile. Intellexit rõnem p quã ista ars ẽ iueniẽda eẽ difficilem. z p ons ptinere ad artẽ longã faciẽdã. ℂ Attende tñ q̄ duplex ẽ iudiciũ etiã rõnis ẽ̃tũ ad ꝓpositũ spectat. vnũ ẽ pcedens opationẽ z est cũ ꝯsiderata morbi eẽntia z morbi nã. ita iudicam⁹ sic vel tal⁹ opanduz esse. vbi gra. Logito q̄ egritudo cordis est mala cõplexio calida z q̄ coz ẽ membrũ ꝑncipale. z q̄ satis distat a cute pectoris. ℂ Concludo q̄ applicãda sunt ifrigidatiua in gb⁹ diungaf aliqd subtilis subẽ vt penetrare faciat: z aliq̄ cal'm p calozis eius conseruatione. Aliud vo est sequẽs opationẽ. nã multis factis sequtur aliq̄ euacuatio vel fluxus aut alteratio aut sanitas. z postea iudicam⁹ q̄ ista q̄ facta sũt fuit illud a quo ꝓcessit talis effectus. z certũ est q̄ vtrũq; istoꝝ iudicioꝝ ẽ difficile ℂ Primũ tñ boꝝ maxie ad medicos de secta rõnalũ ptinet. secũdũ vo ad methoycã vel empericã. nã hoc scõm est potius determiatio experimẽti q̄ rõnis.

ℂ Et ex his vr̃ mihi satis clarũ respõdere ad dubia ꝑ moueri solita an vita hoĩs sit breuis. pz enī ex ꝑmo notato rñsio ℂ Scõm an medicia sit ars lõga. ℂ Tertiũ an artes acgrende experimẽto z rõne sint longe. pz. n. ex 3.⁹ notato z 4.⁹ q̄ ẽ magis in medicia pp multitudinem rez z pp sui subi mutabilitatem ac nobilitatem.

Solet tamen dubitari qũo experimẽtũ dicaf fallax cũ sit ꝑncipiũ artis. ꝑmo meta. z sit illud in quo hẽtur fiducia. ẽt facit nos eẽ certos cantone gnto. z cũ repugnat rõni debem⁹ experimentũ seq rõne dimissa: vt 4.⁹ pmi. cap. de ɬõmia. ℂ Dic dr̃ q̄ ad recte iudicandũ p experimẽtũ regrunf. 7. ꝯditiones: z ꝑcipue in iudicando de veritate medicie vt sumif scõo cañ. cap'o secundo. nõ cõputato phemio. z ꝑmo de simplici. z tertio de cõplexionib⁹ quas gra brevitatis omitto. Jõ qz multis cõtingit errare etiaz in illis ꝯditionib⁹. ideo hõ est ãbiguus cum vult experimẽtũ acqrere vtz adhuc ꝓuenerit ad verã experientiã. z q̄ñq; decipif credẽs hẽre verã experientiã seu experimẽtũ verũ. z nõdũ hz illã cognitionẽ q̄ oz dici experimentũ. ℂ Cũ aũt illã q̄ vera ẽ experiẽtia habuerit nõ dr̃ fallax qz ãbigua. nã est certa z ꝑncipⁱᵐ artis. sed dr̃ fallax qz timorosa ẽ opatio ꝓpter ipm ꝓpter subi nobilitatẽ z varietatem que ī idiuiduis diuersis repit. z in vno eodẽ ꝑz varias dispositiones. Nam certa experimentalis cognitio non est ꝑncipⁱᵐ operãdi nisi circa idiuidua in gb⁹ iudicamus silles esse dispositiones cũ illis q̄ erant in eis in gb⁹ ẽ facta pbatio. Talis aũt credulitas oĩmode silitudis nõ est certa pp mensuras que distincte nõ cognoscuntur z propter ꝓprietates occultas. Et ideo experimentũ nõ ẽ ambiguum in se: sed in relatione ad operationẽ quã facimus nõ solum experimentũ sequentes. Tu vero hunc modũ serua menti. naz ex hoc vides q̄ licet experimentũ sit certũ: tñ etiã in bono medico cõtingit q̄ erret. ℂ Qz aũt dr̃ q̄ cum rõ repugnat experimẽto segmur experimentuz: nõ debemus itelligere p rõnem demõstrationẽ sed argumẽtationes quasdã pbabiles. Nam demõstratio nõ repugnat experientie cuz ãbe sint vere. Et ꝑz ex his que 4.⁹ pmi dicũf. Nã ratio ꝑ erat saphena z sciatica ab eodẽ trunco oriunf. ḡ eisdẽ passionib⁹ essentialiter ꝓferunt: q̄ rõ nõ est demõstratio sed deficiẽs. Deinde cum dicit.

ℂ Oportet autẽ nõ solum seipsum prebere facientez: que opz sed etiam egrotantez z ꝑsentes: z ea que extrinsecus sunt.

ℂ Nunc ostendit q̄ sunt reglite cõditiones ad verificãduz dicta in libris medicoꝝ. Et itendit istã ꝯclusionez. ad recte cõsequendũ finem artis medicie oz nõ solum medicũ facere vt debz: sed egrotantẽ opz eẽ obedientẽ: z astãtes in seruiendo vt oz z debent esse res extrinsece opportune. ℂ Cõclusio ꝓbatur. Sine istis indebite administranf istrumenta artis medicie ad ꝯsequẽdũ finẽ. ḡ ista sũt opportuna. Et qz pars ista ẽ manifesta iõ nõ me extendo. Et vt dicit. iz. terapentice triplicẽ esse medicũ. vnus est finister q̄ ītẽdit infirmo malefacere. ali⁹ adulator q̄ conaf adulari z placere Alius ẽ rectus q̄ nitif facere p salute ea q̄ sunt necessaria: z hꝰ ẽ sermo hic. Illius ꝓbationẽ ponit Rasis 4.⁹ Almansoris. ca.⁹ vltimo: z Hal. z.⁹ regimiñ acutoꝝ. cõmẽto. 38.⁹ Naz debz esse solers memoz̃ans sollicitus z expertus z plures alias illis locis lege cõditiones. ꝯcordia primę partis ẽ prio colliget. ca.⁹ introductoria: z 4.⁹ almansoris. cap'o vltimo: z secunde ptis. 3.⁹ ō creticis. ca.⁹ 5.⁹. Et ipsa vtilitas pz. Et ãpliaf ad oẽs artes magnas z difficiles. ℂ Cõmẽtũ Halieni.

Rurimi interpretes Halienus ī isto ꝯmẽto quatuor facit. primo ponit ꝓuilegiuz. z⁹ lr̃alem expositionẽ ab poziſimi. 3.⁹ dat itẽtionẽ Hypo. 4.⁹ expositionez epilogat. ibi z⁹ (Uitã igiſ) 3.⁹ ibi. (Sz bis ad horaz) ibi 4.⁹ (Nõ sũt aũt.) Dic̃ ꝑmo q̄ plurimi iterpretes hui⁹ libri dixerũt istũ aphorismũ siue sit vn⁹ siue plures esse quasi toti⁹ libri phemiũ. Et q̄ ī isto aphorismo exponẽdo oz videre q̄ fuerit itentio Hypo. z q̄ hoc melius fiet: si ꝑmo vba singula cõsiderenf. ℂ Deinde cuz dicit. (Uitã igiſ) ponit lr̃alẽ expositionẽ. Et possz ī plures partes diuidi: sed lego totã sil'. ℂ Dicit hypo. dixisse vitaz breuẽ nõ absolute: sed in cõparatione ad hãc imensam z prolixam artẽ. ℂ Et dixit artẽ esse longã: q̄ tẽpus in quo particulariter est operãdũ est strictũ z breue: vt supra declaratum est. Et igiſ sigs hãc artẽ vult nõ nisi longo vsu z lõgis exercitys capiet. Dicit z⁹ quo ad hanc partẽ q̄ si gs artem aliq̄ ad opus vult ducere necesse ẽ vti duob⁹ istrumentis gbus ars cõpleꝰ. s. experimẽto z rõe: z hoc ẽ notabile: sz rõne rem ꝓbatam idicante. ℂ Jstoꝝ duoꝝ ꝑmũ est timorosum in medicia: z secundũ difficillimũ. Et ideo hypo. dixit q̄ tempus est strictũ. i. breue ꝓpter subiectũ ī quo est laborandum: qõ põt esse corpus humanũ: qõ cũ ꝓpter se facile moueatur: tanto facilius rebus extrinsecis occurrẽtibus. Et ideo non permanet in vnica dispositione per magnum tempus: sed variatur: z sic nõ permanemus multo tempore super vnius rei ꝓbatiõe. ℂ Experimẽtum aũt est timorosum ꝓpter subiecti nobilitatem z ꝓpter velociozez mutationem dicti subiecti. Et hoc facit tempus esse strictum. ℂ Judicium vero intellectiuum per rationes moduz operandi in medicina pz eẽ difficile; cum in illo sapientes vsq;

hodie discordent. ¶ Dicit 3° quo ad eandem partem q̄ iudicium. Siquis velit secundum methoycos intelligere est cognoscere in re probata qō per illā iuenerit. Et hoc etiam cōstat esse difficile cū quis etiā pitissimus vix illud adipisci pōt: vt infra dicet. ¶ Et 4° q̄ cū Hypo. sit de secta medicorum rōnalium nō sumem⁹ iudiciū hoc mō: sed p̄mo. Et ī fīnit p̄ma pars aphorismi. ¶ Dicit q̄nto q̄ sequēs ps nō ē hoc modo p̄dicere sed sequētis ptis opus ē istruere faciēs dicēdo q̄ ab eo sit faciendū: sed si lector hui⁹ libri voluerit tentare singula q̄ dicunt ꝛ pbare: opꝫ q̄ nō solū faciat illud qō ab eo faciēdū est: sed dꝫ ordinare res ifirmi: ꝛ astātis vt sint quē admodum esse debent. ¶ Prima q̄ ps aphorismi tota refert ad ostendēdū vitā breuē ꝛ artē longaꝫ. Sed sequens statuit qōdaꝫ. s. actū inter Hypocratē: ꝛ lectorē sui libri. Ubi nota ſram q̄ dicit timorosum eē itellectum magis ad mētē Halieni. ¶ Nota 2° q̄ licꝫ aligs sine experimēto totalem sciētiā medicie tā practicā q̄ theoricā discere possit vt sumit p̄ma p̄mi. tñ nō possit sine illo artē ad opatiōeꝫ pfectā ducere vt hic dicit. ¶ Ex quo segtur q̄ q debꝫ esse bonus medicus ꝛ operari cōtinue sine errore: a p̄ncipio dꝫ cū bōis ꝛ exptis medicis p̄uersari vt videat opa recta vñ experimentū eligat. ¶ Qui vero sine hoc operat sepissime in p̄ncipys errat. SED HIS. Nūc ponit Hypo. itentionem ꝛ diuiditur in duas. p̄mo ponit circa hoc opiniones. 2° reprobat quasdaꝫ alias approbādo. ibi 2ª (Quas oēs.) In p̄ma ponit. 7. opiniones de itentione Hypo. hoc dixisse vt īstigat auditores ad assiduas lectiones. ¶ 2ª dicit eum voluisse remouere studentes ab ista arte. ¶ 3ª dicit eū voluisse p ista verba q̄ difficultatē p̄ponūt discernere iter studentes q̄ essent p̄mpti ꝛ q̄ tardi ad adiscendū. ¶ 4ª dicit eum reddere cām quare libri in medicīa sunt p̄onēdi. ¶ 5ª dicit eum velle ostēdere q̄ dꝫ p̄onere breues vñ aphorismos fecit. ¶ 6ª dicit eū velle nullū ptingere posse ad pfectionē hui⁹ artis: sed quēlibet ad eaꝫ posse aspirare. ¶ Alij dicunt q̄ fecit vt ostēderet culpā nō esse magnā medici: si nō semper pōt cōplere illud qō itendit ꝛ vult. ¶ Et differunt iste due vltime: qr sexta via dicit absolute ipossibile eē habere banc artē perfecte. Sed 7ª dicit siue sit ipossibile siue multum difficile nō est magna culpa medici si nō ex toto pficit qō vult. In reb⁹ enī difficilib⁹ nō ꝓseq oio finez videt min⁹ culpabile q̄ in faciliorib⁹. QVAS OMNES. Mō q̄sdaꝫ reprobat ꝛ q̄sdā approbat. Et diuidit in tres ptes. Nā p̄mo iprobat opiniones q̄ dicūt absolute falsum ꝛ rez nō eē itelligēdā ꝛ sunt. 2ª 6ª ꝛ 7ª. ¶ 2° iprobat eos q̄ dicūt Hypo. itendere verū: sz nō ad ppositū: ꝛ sunt p̄ma ꝛ 3ª. ¶ 3° approbat. 4. ꝛ 5. licꝫ magis. 5. qr dicūt itentionē verā ꝛ ad ppositū Hypo. 2ª ibi (Qui aūt dñt.) 3ª ibi (Utriq; illi laudādi.) ¶ Dicit de p̄ma in sentētia q̄ fere oēs iste itentiones sunt remote ab itentiōe Hypo. vt p̄ma. 2ª 6ª ꝛ 7ª cōiter dicāt q̄ sint false: qr nō esset opus sapientis cōponere libros in vna arte ꝛ dicere lecturū se sua dicta cōplere nō posse. Nec ē sapientis lecturos suū libꝝ a se repellere. sed signū q̄ ipse nō itendit nisi banc artē nō posse cōplere: est qr subiungit: igit ꝛc. qō nō subiungeret si cōpleri nō posset: imo poti⁹ dixisset experimentū fallax. Judiciū difficile cū peccet medicus ꝛ ifirmus ꝛ astātes ꝛ sñia satis ē plana. QVI AVTEM. Nunc ꝓtractat alias opiniones nō ad ppositū ꝛ sunt p̄ma ꝛ 3ª dicēs q̄ dicētes Hypocratē itēdisse īstigare discipulos ad studēdū possent dicere verū quo ad hoc q̄ discipuli fūt īstigādi: sed hoc vex nō esset ad ppositū libri sui. Silr illi q̄ dicūt eum voluisse discernere inter discipulos animosos ꝛ tardos possūt vex dicere. Nā ita faciebat plato vt nō admitterent tardi. ſz ēt nō ad ppositū p̄ plogo hui⁹ libri. Nā illud ē ozetenus dicēdū: ꝛ plogus debꝫ ꝓportionari li: cui⁹ est plogus: qō nō esset hic. ¶ Dicit 2° q̄ si qs obyciat plogum istū esse ad totā artē. Et iō toti arti ꝛ nō huic libro particulari debere appropriari dicēdo q̄ dꝫ discētes medicinaꝫ idigere tēpore longo ꝛ experiētia multa secūdū audiētium nām. ¶ Dicit respondēdo q̄ q̄ hoc dicerēt: nō tñ p̄barent Hypocratē nō itendere libros eē faciēdos: qr hoc etiā toti arti ꝓuenit. vel dꝫ 2° q̄ hic liber nō dꝫ hēre plogum vniuersalem cuꝫ hypocras alium fecerit librum introductorium ad medicinam vbi vniuersalis plogus erat ponendus.

VTRIQVE ILLI LAVDANDI. ꝓtractat. 4. ꝛ. 5. opinionem dicens q̄ vtriq; sunt laudandi etiam qui dicunt libros breues esse componendos in hac arte. Naꝫ qr aphorismus breuiter explanat sententiaꝫ auctoris magnū fit per aphorismos iuuamentum longam artem breui tempore discere volētibus. ¶ Secūdo q̄ dicūt oportere libros ꝓponi in medicīa: qr cū vita sit breuis cōparatione lōgitudinis artis vt acgrēde p̄uentionē. Jō nullus pōt ad perfectionem venire nisi legerit libros p̄cedentiū: quoꝝ vn⁹ aliqd dixit: alius addidit: quouisq; ad pfectionem ducerēt ars ideo ꝛc. ibi dicta patent reducēdo ad litteram aphorismi. NON SVM AVTEM. Nūc epilogat circa dictā expōnē. Et ꝓt diuidi i duas ptes sīc circa duas ptes aphi exponē dū epilogat. ꝛ 2° icipit ibi (qō oꝫ ñ solū) Et pz ō se vtraq; ps p̄cipue si mēti hēant dcā i expōne aphi de iudicio p̄cedēte experimētū ꝛ sequēte ꝛc. ¶ Aphorismus. II.

IN perturbationib⁹ vētris ꝛ vomitib⁹ q̄ sponte fiunt: siqdez qualia oꝫ purgari purgent: ꝛ ꝓfert ꝛ bene ferūt. Si vero nō cōtrariū. Sic ꝛ inanitio siqdem qualez opꝫ fieri fiat: ꝛ cōfert ꝛ bene ferunt. Si vero nō: contrarium.

¶ Hic icipit tractatus libri aphorismoꝝ. Et diuidit i. 7. pticulas. In p̄ma determiat de regimie corpis p euacuationē ꝛ dietā. In 2ª ponunt q̄dā signa ꝓnosticātia bonū vel malum in morbis. In 3ª determinat de quarūdā egritudinuꝫ q̄busdā causis sumptis ab aere ꝛ tēporib⁹ āni. In 4ª determinat de multis euacuationib⁹ tam nālibus q̄ artificialibus ꝛ q̄busdam accidētib⁹ egritudinū. In 5ª determinat de accidentib⁹ que accidunt corporib⁹ purgatis ꝛ de operationibus calidi ꝛ frigidi: ꝛ de accidētibus mulieruꝫ addendo quedā egritudinū accidentia alia. In 6ª iterum ponit multa de signis bonū aut malū portantib⁹ aligd iterponendo. In 7ª plurimū recapitulat dicta in alys pticulis pauca addendo partes patent. ¶ Prima particula cōiter diuiditur in partes tres. Nam p̄mo determinat de regimine corpis per euacuationē. 2° p dietā maxie in morbis acutis. ꝛ 3° iterū de regimie p euacuationē. 2ª ibi. (Tenues ꝛ certe) 3ª ibi (Ea quoꝝ crisis fit.) Licꝫ istas diuisiones nō videā ita opportunas in libro ita separatoꝝ sermonuꝫ. p̄ma ps diuidit in duas. p̄mo docet qualitatē euacuationis. 2° quātitatē. ibi. 2ª (In exercitantib⁹.) ¶ Hic aphorismus in duas ptes diuiditur. p̄mo ꝓbat vnā cōclusionē. quā itendit. 2° infert vnū corrolarium. ibi 2ª (Cōtemplari igit.) In p̄ma pte vult istā cōclusionem: medicus recte operans in euacuādo dꝫ euacuare humorem peccantem in tantū vt sit dignus euacuari. ꝓbatur sic. euacuando confert euacuatio ꝛ bene fert ab ifirmo. Et si nō accidit cōtrarium: ergo debet talem humorem educere. pz cōsequentia. Et assumptū ꝓbatur: qr i fluxibus ventris factis a natura ꝛ vomitibus si euacuat humor peccans euacuatio cōfert ꝛ bene fertur. Et si nō accidit contrariū: ergo a simili ita est de euacuatione artificiali. ¶ Circa banc partem notādum p̄mo q̄ conclusio p̄ma aphorismi est practica: qr est formalis de qualitate opationis practice: sed eius ꝓbatio. ꝛ 2° cōclusio. sunt theorice: qr nō tales nec omnes conclusiones primi libri sunt theorice: sed aliquando imiscent theoricis practice ꝛ ita hic in libro

spho ūismoz. Require in prima primi que dixerī ca°ſcō. ¶ Notandū z° hoc nomē pturbatio ventris fluxū iportat ventris quo humorales māe educunt. Et iō dicit pturbatio: qz illum cōiter ſequit totius corporis turbatio. ¶ 3° notandum q hoc nomen venter ſumit quādoq; p oī cōcauitate ſiue exteriori ſiue iteriori: vt i illo aphoriſmo ſexte pticule. ſi ſanguis in ventre. z° ſumit p totali cōuanitate in q̄ apta eſt fieri nutricatio: z iſto modo ſumit in iſta particula in aphoriſmo. ventres vero. 3° ſumitur pro tali concauitate icipiēte a furcula pectoris que ſub collo eſt vſq; ad oſſa anchārū z pectinis: z hoc modo ſumit Raſis pmo Almanſoris. caplo de forma pectoris. vbi dixit. cōcauitates totī° vētris. 4° ſumit pro ſtomacho. vt z° tegni illo. §. Uentris cognitiones. §° ſumitur pro iteſtinis: z iſto modo ſumitur hic z vocat cōiter venter iferior. ¶ 4° notandū q vomitus ē motus ſtomachi ad expellendum aliqđ corpulentum i eo exiſtens per viā oris: quando talis corpulenti expulſio cōicatur: ſed reperiuntur quedam diſpoſitiones iſti vicine q̄rum nūc differentiam a vomitu volo dicere. z ſunt ſubuerſio nauſea ſeu verſio anime abominatio. Eſt ergo ſubuerſio abſolute p motu ſtomachi ad expellendum cui nō aſſociatur expulſio. Nauſea eſt inclinatio ſtomachi ad omnes motus. Subuerſio anime eſt nauſea cōtinua z quādoq; ſumitur pro deſtructione appetitus z abhominatio eſt odiū z horroz oblatoz. ¶ 5° notādum eſt q iſte terminus ſpōte quandoq; ſignificat idem qđ ſubito: vt in aphoriſmo ſexte particule. Quicūq; ſanguinem ſponte mingunt. Quandoq; idē eſt qđ ſine manifeſta cauſa exteriori: vt i aphoriſmo ſecunde particule. labores ſpontanei. Quādoq; ſumitur p a natura. vt 4° particula aphoriſmoz. aphoriſmo ſecundo. Egeſtiones nigre qualis ſanguis ſponte vomentes .i. a natura: z hoc modo ſumitur hic. ¶ Sexto nota q humorem eſſe qualem opz purgari eſt ipſum eſſe nociuum: qđ pōt ē dupliciter aut merito quantitatis aut qualitatis. Merito quantitatis quando in quantitate excedit menſuram humoris q debz eſſe in tali corpore vel mēbro. Ratione vero qualitatis quando in aliqua qualitate z per ipſam ſpāliter a temperamēto humoris in corpore debentis eſſe receſſerit: vt qz nimis calidus aut frigidus aut groſſus aut putridus aut venenoſus zc. ¶ Quocūq; tamē iſtoz modoz peccet dicit humor qualis opz purgari. z dicit peccans in quali ſaltem in generali vt dicet in dubio. ¶ Septimo notandum q euacuatio qualis oz quandoq; eſſe tempore cōuenienti z per viam z locum cōuenientes z ſine permixtione notabili iuuamenti: quādoq; vero eſt aut nō cōueniēti tempore: vt ſi pleno ſtomacho educatur z per flobotomiā ſanguis peccans aut per viā nō cōueniēte vt ſi per virgam vlceratam educatur cū vrina colera peccans: vt ſi cum ea multum humoris laudabilis z ſpirituū euacuetur: quēadmodum in multa euacuatione aque hydropicoz ſimul et ſanies empicoz. Juxta ſententiaz aphoriſmi. quicūq; ydropici aut empici vrunt. ¶ Ad ꝓpoſitum itelligitur aphoriſmus de euacuatione qualis oz modo pmo etiam talis euacuatio cōfert quia remouet rem preternaturaliter iprimē tem: z ſic diſpoſitum preter naturā z bene fert: qz nō multum debilitat virtutē. Ex quo pz q ſtat euacuationē cōferre z nō bene ferri: ſicut flobotomia vſq; ad ſincopiz in ſino ca ſine putredine: z quandoq; econtra bene ferē z nō ꝓfert ſicut leuis flobotomia in temperato non idigente ea. ¶ 8° nota q purgatio ꝓprie dicit de euacuatione humoris peccantis in quali ſpecialiter: vt infra dicetur illo aphoriſmo. Cūq; cibus preter naturā. tamē ſumit purgari p oī euacuatione humoris peccantis. ¶ 9° vero nota q inanitio eſt nomen cōe ad omnez euacuationē artificialem vt hic ſumit ſiue flobotomiaz ſiue aliter. Et hoc modo Auic. 4ª pmi. ca°. de cliſteri. vocauit farmaca inanitia quandoq; tamen ſumitur cōiter ſicut cōis pro abſtinentia cibi z potus z pro oī qualicūq; euacuatione qualiter hic nō ſumitur z ampliat iſte aphoriſmus ad oēm euacuationē a natura factam ſiue per menſtrua ſiue aliter. z cōcordia ſumitur 4ª pmi. caplo 3°: de quādo z qualiter euacuare opz z caplo de regulis cōmunibus ſolutioni vētris z vomitui: z ē vtilis vt pz.

Circa iſtam partez aphoriſmi dubitat pmo: qz nō videtur bona ſimilitudo inter nālem z artificialez cum euacuatio materie z multoz colorū a farmaco facta ſit laudabilis z a natura eſt illaudabilis vt 4ª particula illo aphoriſmo. Egeſtiones nigre. ¶ Dic dicitur q nō itendit oīmodam ſimilitudinē eſſe: ſed quandam z precipue iſtam que eſt cōferre z bene tolerari cum ſit ex eadez cauſa. Cum autem ſit diuerſitas in ſignificando per varietatem colorum in naturali z artificiali euacuatiōe vi debitur infra loco ſuo.

Queritur vtruz aliquis vomitus ſit naturalis. Et arguit q nō multipliciter. Primo. cuilibet ſtomacho motº deglutiōis eſt naturalis: ergo quilibet motus vomitus eſt violētus cum cōtrarius ſit deglutioni. ¶ z° ſic. in vomitu graue mouet ſurſum puta fundus ſtomachi qui ſubleuatur. ¶ Talis motus eſt violentus cum reditus ad ſuum ſitum g eſt illi contrarius ſit naturalis. ¶ 3° ſic. quilibet vomitus fit a cauſa preter naturā extranea vt ſumitur in 3ª terty. tractatu gnto. caplo de vomitu ſubuerſiōe z nauſea. ergo quilibet talis eſt violentus. ¶ 4° ſic. vomitus eſt operatio ex toto genere preter naturā. ergo nullus ē nālis. ¶ 5° vomitus eſt motus aīalis voluntarius. ergo nō nālis. pz antecedēs: qz aliqs ē voluntarius: z oēs ſunt opationes eiuſdē virtutis cū alio. ergo quilibet ē voluntarius motus. ¶ Confirmat. vomitus fit per ſolā ymaginationē z appetitum nulla cauſa preternāliter alia ſtomachuz ſtimulāte. g eſt motus ſequēs extimationis iudiciū z talis ē volūtarius g vomitus eſt voluntarius. z antecedēs pz in qbuſdā delicatis q in nāli ſua diſpoſitione exiſtētes videtes aliqd fetidum vel odorātes vomūt: cū talis viſio nullā in ſtomacho faciat ipreſſionē z ſiłr odor: z ex hoc ſaltē ſequt vomitū fieri a virtute ſtomachi ſine ꝓcurſu rei in ipſuz preternaturaliter imprimentis.

In oppoſitum eſt Hypo. in aphoriſmo q dixit. ſpōte fieri vomitū. i. nāliter. ¶ z° ſic. p vomitū ſtomachus expellit rē ſibi ꝓtariā z nociuaz: ſz motº expulſiōis ꝓry ē entib° nālis. g vomitº aliqs ē nālis.

Pro qōne ē notādū p q vomitº ē vt ſupra dī motº ſtōachi ad expellēdū p viā oris quo res corporea ab eo expellit. ¶ Notādū z° q qdā vomitº fit a cā extrinſeca ſtōi nō concurrente vtute ſtōi effectiue. verbi gra. Ille q fit p volūtaté a muſculis cōprimētib° ſtōm z dilatantib° pect° z yſophagū z os: z mouētib° percuſſiōe quā faciunt in ſtō māz ſurſuz z eā p os educētib°: licz nulluz ſit in ſtō nutrimentū ſtimulans ad expellēdū: ſicut illi de qb° loquit Halie. in libro de motibus ligdis. cū dixit. Quidaz etiā hominū cū itendunt euomere qđ potarūt vel collatū dentib° volētes expellere faciliter aut velociter vt nō oporteat eos caput cōquieſcere ſicut faciūt aly: z nō egeāt mēbroz ꝓuocatione qb° euomit neq; diſtēſione. pz ergo q ſi nō egent ꝓuocatione mēbroz qbus euomitur tūc nō egēt q ſtomachus vel yſophagus ſtimuleť. Et ideo nō fit in eis vomitus a virtute ſtōi. ſed a neceſſitate vt dictū eſt. Quidā autē vomitus fit a cauſa intrinſeca ſtomachi ſicut fit multotiens nobis inuitis z renitentibus z in iſto vomitu cauſa principaliter faciens cuz eſt virtus ſtomachi vel forma ei° que vniuerſaliter mouet vilos latitudinales expulſionis percepto nocumento a re contangente vt tale nocitiū expellat inſtrumētum virtutis z caloz nālis z villi latitudi-

nales verumtñ: qz mã expellẽda plurimuz ẽ grauis z i fundo vel prope fundũ stomachi z ibi ẽ fozamẽ qõ vocaf pozcanarius. ¶ Dinc ẽ q plurimũ expulsiones supfluitatis fiunt in stomacho versus iferius imo boza expulsionis que fit sine perceptione nocumenti superiozes partes deducto impedimẽto vniuersaliter cõprimunf ita q phibeaf exitꝰ mãe p superioza. ¶ Et hinc est q habẽs superiozẽ partem stomachi fozte difficiliter vomit: imo in eo medicia vomitiua fit secessiua vt sumit 4ª pmi. caplo 4º de regulis cõibꝰ solutionis vẽtris z vomitui. sed cũ cã fozciter stimulãs partes iteriozes conaf fozciter ad sursum mittendũ: in quo conatu nãliter superiozes latificantur vt res egredi possint. ¶ Ex hoc pz q in stõ sano res mere nãliter in ipsum iprimens nõ stimularet ad vomitũ. Nã in vomitu ptes iferiores debent tantũ fozciter cõmoueri cõcutiẽdo rem vomitu expellendã vt superiozes supza rẽ expellendã existẽtes nõ cõprimanf: sed potius latificenf. ¶ Et iõ videf quedã nãlis subordinatio q tali nocumẽto percepto in ptes iferiori vt sufficiat mouere ad vomitũ musculi mouentes mandibulas z guttur nãliter z multotiẽs nobis inuitis mouẽtur aperiẽdo guttur z os: z ita superiozes ptes stõi mouenf dilatando se: modo res que pternãliter iprimunt nõ tantũ stimulãt vt isti motus fiant. ¶ Ex qbus segtur q ad talem vomitũ causandũ pter virtutẽ z istrumẽta eius regitur res aliqua pternãliter stimulãs ipsuz stõm. ¶ Notandũ 3º q motuũ localiũ q fiunt in cozpoze humano qdã fiunt soluz a virtute vel aia suis istrumẽtis mediantibꝰ sicut motus pulsus. qdam aũt fiunt solũ a re pter nãm. Sic̃ iectigatio sine saltus q motus fiunt a ventositate querente exitum. qdã aũt fiunt a virtute z re stimulãte: sicut tremoz qui est accñs vtutis voluntarie motiue. vomitus ergo videtur motus factus a virtute stimulante. ¶ Notandũ 4º q istoz motuũ q fiunt a virtute z re stimulãte quidã sunt q fiũt per stimulũ rei pter nãliter iprimentis vt rigoz. qdaz a re stimulante nõ iprimente pternãlem dispositionez. Sicut accidit in anhelitu z in emissione fecũ nãli z nãli mictu. Nã aer stimulat ad aerẽ cõtrahẽdũ z colera ad feces pellendas zc. qdã autez fiunt a re stimulãte iprimente pternãliter vt in stranguria z tenasmone. ¶ Notanduz gnto q aliquẽ vomitũ esse nãlez potest itelligi multis modis: quãdoq; enĩ dicif motus nãlis put distinguif contra violentũ: q. s. nõ violentus. quandoq; put distinguif contra aialem. i. cõsequens cognitionẽ. quadoq; put distinguitur ↄtra voluntariũ: qz nõ aptũ sequẽs iudiciũ extimatiue z appetitũ illũ sequentẽ p motu lacertoz. ¶ Quãdoq; vt distinguif cõtra pter nãz itelligendo per motũ pter naturã illuz qui nõ per se a natura intentus segtur trãsmutationẽ nocentẽ vt nociua est vel cãm discõuenientis iprimẽtẽ vt sic: quãdoq; sumif nãle vt distinguif cõtra artificialẽ: q. s. nõ sic ppie ab arte factus. ¶ Suppono. 6º q non oĩs motus factus a pncipio itrinseco z pncipali est nãlis ei qõ mouetur. Naz vapoz q est substãtialis aque sed leuigatus cũ sursum ascendit nõ ascendit nãliter: sed violẽter z tamẽ motus ille fit a leuitate sibi itrinseca z a forma dirigentis illã saltẽ fz viã vnã: oĩs tamẽ motus factus a pncipio itrinseco pure naturali dispoſito subiecto ẽ nãlis. Causa aũt est qz multotiens ppter pternãlem dispositionẽ res appetit z iclinaf ad ↄtrariũ eiꝰ ad qõ per nãlez dispositionẽ nõ iclinaret z sic ad rẽ sibi violẽtã. Sicut discõueniẽs est dispoſitio ppter quã sic inclinatur.

¶ Tunc fit pma cõclusio: sumẽdo nãle vt distinguif cõtra violentũ nullus vomitus est nãlis. Conclusio ꝓbatur. motus q fiunt a pncipio itrinseco nõ nisi p cõcursum rei ↄtrarie vt cõtraria est, nõ sunt naturales nec per se a nã intenti. Sed talis vomitus est bꝫ. ergo zc. Naz vomitus factus a causa extrinseca nõ est nãlis: z factus etiã ab itrinseca concernente subiecti virtutẽ nõ est nãlis. z ista cõclusio p nũc solũ ponif ꝓbabiliter. alias enĩ magis ponderabif. ¶ 2ª cõclusio. sumẽdo nãle vt distinguif cõtra aialez nullus vomitus est nãlis: pz. qz est aialis cũ segf cognitionẽ simpliciter z perceptionẽ nocumenti aut voluntatis. ¶ 3ª cõclusio. sumendo nãle vt distinguif cõtra voluntariũ qdaz est nãlis purus vt distinguif cõtra volũtariũ: z qdã voluntarius fz itẽtionẽ pmã. ¶ Cõclusio q ad ambas ptes colligif a Hal. in libzo de motibus liquidis. Nã pmaz ptẽ subdit. cũ dicit quidã vomitus fit a virtute naturali sola: z secundã quidẽ subdit cũ dicit: qdã totus vel maxia eius pars fit pozius a virtute voluntaria. ¶ 4ª cõclusio. nullus vomitus est naturalis vt naturalis distinguif cõtra pter naturã. pz: qz nullus fit sine cõcursu rei pternãlis iprimẽtis vt sic. ¶ 5ª cõclusio. aliquis vomitus est nãlis vt nãle distinguif cõtra artificiale. pz de se. ¶ Et hãc itẽdit Hypo. iaphorismo. ¶ Sextã cõclusionẽ ponũt qdã ꝓbabiliter oppositaz pme. glibet vomitus ẽ nãlis sumẽdo naturale p vt distinguif ↄtra violentum. pz: qz puenit a pncipio intrinseco. z 2º qz motus quo repellit ↄtrariũ est nãlis. Itẽ quare graue extra suũ locuz situatũ nãliter mouef ad locũ ita stomachus pternaturaliter alteratus repellit cãm pternaturaliter iprimẽtez ¶ Sed dubiũ est de hoie q sumpto cibo nullo stimulante sine ipositione pẽne vel alterius vomit voluntarie. ¶ Itẽ de quadrupedibus ruminantibus nõ videf fieri nisi a musculis ventris stomachum comprimentibus ita q stomachus mere istrumentaliter cõcurrit nõ per virtutẽ vel animaz suã: etiã sic saltẽ aliquis vomitus nõ fit a pncipio itrinseco pncipali stõi: z nõ est nãlis. Et tu de hoc cõsidera. Naz ex isto videtur q aliquis est vomitus q nõ fit ad expellendũ nocumentũ z nõ sit vt redeat ad naturalẽ dispositionẽ: vt pz in 2º notato. ille ergo nullo mõ esset naturalis. ¶ Itẽ vomitus factus a stomacho stimulato potest dici nõ naturalis imo violentus z cõtra naturalẽ iclinationẽ stomachi: lz nunc merito pternaturalis dispositionis p accidens itendatur. ¶ Et tũc tu solutiones argumẽtoz ymagineris. ¶ Ad pncipalia ergo argumẽta pz solutio.

¶ Contemplari igitur opz z tẽpus: z regionẽ: et etates: et egritudines in qbus opz aut nõ.

¶ Dic ifert vnũ corrolariũ z est hoc. ad debite cognoscẽdũ qualem humorẽ debemꝰ euacuare opz ↄsiderare tempus ãni z regionẽ z habitationẽ z etatẽ corpis z manerie egritudinis. In qbus oz certi humoris fieri euacuationez aut nõ oz. pbaf. qõ vniuscuiusq; hoz ducif i cognitionẽ humorũ euacuandi: sed ea debent cõsiderari ad recte euacuãdũ p que in humoris euacuãdi recte ducif. q zc. ¶ Circa quã partẽ nota pmo q per hozã z tẽpus itelligimꝰ tẽpus ãni q hoc modo cognoscimꝰ z cõfert in cognitionẽ humoris peccãtis: qz estas calida z sicca arguit dominiũ colere. hyems frigida z humida arguit dñiuz flegmatis. Autũnus dñiuz melãcolie z humorũ aduſtorũ. ver dñiuz sanguis. ¶ Proportionaliter dicẽduz de regionibus. in etatibus autez puericia flegma significat. iuuẽtus colerã aut sanguinẽ. Senectus flegma z melãcoliã: vt colligitur caplo de humoribus Sed in egritudinibus possumus multa considerare: vt colligitur prima quarti. capitulo primo de crisi. Naz cõsideramus eius maneriez an sit salubris aut mortalis. Cõsideramus etiã motus an tardus an celer. 3º ↄsideramus eius speciẽ puta de fe. vtrũ tertiana an quotidiana an causon. Et ò apostemate aut sit erisipila aut flegmon. ¶ In ppoſito ergo maxime itelligimus cõsiderãduz esse egritudinem quo ad motũ vel speciẽ. Naz que est motus celeris alys paribꝰ est calida: que tardi est frigida: z sic pma colere vel sanguini attestatur. 2ª flegmati vel melancolie. In speciebus aũt iam certũ est q varie species a natura varia humorem ipẽ

dependent vt tertiana a colera:z q̃rtana a melãcolia:quotidiana a flegmate. ¶ Nota secundo q̃ preter hec signa ad recte euacuandum Auic. docet plures considerandas conditiones. 4° p̃mi. capło 3°. z continet sub his versibus. Aras etas virtus regio ꝓplexio forma. Mos z sint hora repletio tẽpus z aer. Hypo. autem hic quatuor ponit vel magis generalia vel breuitati idulgens voluit q̃ reliqua per nos cognoscamus. ¶ Notandum 3° q̃ hoc nõ solum significaret qualem humorẽ euacuare debemus: sed multotiens qualiter. q̃ sãguis flobotomia: reliqui farmaco: aliqui superi⁹: aliqui inferius. Ultimo nota q̃ hec pars. in ḡbus opz fieri: aut nõ hoc modo debet legi vt vnicuiq; istorũ quatuor referatur. sed contemplari oz horam in qua oz fieri certi humoris euacuationem. Et similiter de regione z alys duobus dicatur. ¶ Cõmentum Halieni.

IN his verbis suis. Hali. in isto cõmẽto q̃uor facit. p̃ ponit generalia ad expositionẽ ptinẽtia. z⁹ spãlia exponit. 3° reprobat quorũdã opiniones. 4° respõdet tacite questiõi. z° icipit ibi (Si qualia opz) 3ª ibi. (Palam est igitur) 4ª ibi. (Tempora curãdorũ.) ¶ De prima dicit tria. primum est q̃ Hypo. in isto aphorismo intendit solum determinare de qualitate purgationis. Et hoc ꝓbatur: q̃ dicit. qualia oz purgari. Incipiendo primo a qualitate purgationis naturalis cũ dixit: que sponte fiunt. z subiferendo de artificiali cum dixit. sic z in a nitio. In ḡbus verbis si de quantitate purgationis log voluisset dixisset in spontanea euacuatione. z° ꝓbat. q̃ Hyp. dixit qualia oz purgari: z non dixit q̃lia oz euacuari. ¶ Ex quo datur intelligi q̃ loquit de qualitate: q̃ verbum purgari respicit qualitatez: dixisset. n. quãta est nõ qualia in artificiali dixisset tñ: qõ supple nõ fecit. ¶ Et ex isto cõmẽto pz aliquam perturbationem ventris esse naturalem z aliquem vomitum esse similiter ꝑut naturale ab artificiali distinguitur. ¶ Pz z° q̃ nomen inanitionis significat hic euacuationem artificialem. Sed inductũ huius prime partis est q̃ multi errant iterpretando hunc aphorismũ nõ cõseruãdo verba nec sententiã qui putãt hypo. loqui de quãtitate. ¶ Error autẽ illorũ noscitur in significatione illius termini inanitio. Nam putãt eum per inanitionẽ intendisse aut cibi abstinentiã aut flobotomiaz. Et hic error accidit eis q̃ Hypo. omnez euacuationẽ solet inanitionẽ. hic autẽ vt dicit solum de qualitate intendit. ¶ Tertiũ dictũ est q̃ q̃ Hypo. semper precipit medicum debere seq actionẽ natura. ideo premisit in aphorismo proximo euacuationes q̃ fiunt sponte. i. a natura.

¶ Et in hoc 3° dicto cadit dubium vtrũ debeat seq actionez nature: z nõ est dubiũ q̃ medicus quantũ potest debet imitari actionẽ nature naturaliter operantis: nõ autez semper eius actionez cũ sint homatice operatur itelligendo q̃ medicus operans circa corpus humanũ taliter debet operari vt per illã operationẽ ꝓsequatur finem a natura itentum: qui est sanitas. operando tñ hoc modo quandoq; sistit nãe operationẽ quandoq; auget quandoq; per cõtrariuz ptem educit. nam multotiens nã stimulata exorbitant aut ex aliquo accidente agit pro certo fine. z inconuenienter: z tunc medicus impedit z illam operationem nõ imitatur. secundum ergo moduz dictum glosetur q̃ medicus est imitator nature. SI QVALIA. Hic ponit spãlis expositio. in qua dicit quatuor. primũ est q̃ per qualia oz purgari itelligit vniuersaliter humorẽ nocium ita in nãli sicut in artificiali euacuatione. Sicut alibi dixit: oz chimos nocios purgari nõ alios. scõm dictuz segẽ ex p̃mo: z est q̃ si peccat aut dominat flegma in nocendo oz purgari cũ medicinis purgantibus flegma. Et si colera aut mlia purgat cũ medicis suis ꝓpꝛys. z flã dimittat. silr de sanguie i flõmia. ¶ 3m ẽ q̃ dñantes chimi cognoscunt ex q̃litate corpis. puta dolore aut tãgibili q̃litate: nisi alq sint in exteriorib⁹ alq in interiorib⁹ sicut dixit Hypo. Color corpis humor abundãtiaz ostẽdit nisi humores illi accubuerit in ꝑfũdo. ¶ 4m dictũ ẽ q̃ humores nõ eq̃liter i toto dñantes fuerit cũ signis porib⁹ cole oz ꝓsiderare tẽp⁹ z regionẽ: etatẽ z egritudinẽ. verbi gra. Si fuerit humor colericꝰ peccãs quẽ õbeo significare ex his signis tũc significãtia erũt estas q̃ ẽ calida z ficca: etas iuuẽtutis in qua plm dominat. In flãtico vo humorẽ significãdo ꝓueniũt ista signa: si tẽp⁹ fuerit hyems regio frigida z hũsida etas senectutis. In morbi vo nã. i. spes aliq̃ cõsideram⁹: q̃ certe morboz spes determinatũ hũorez sequunt z cũ cognouero morbũ talis eẽ spẽi cognosco hũorẽ peccãtẽ. vbi gra. tertiana ẽ de colera rubea. q̃rtana ẽ de melãcolia: quotidiana õ flãte: cãcer de mlia adusta. z sic õ mlis alys. ¶ Ex quo pz q̃ morbos oz cognoscere singulariter. Nã si bñ cognoscim⁹ eoz spez tũc cognoscim⁹ rõnem z manerie purgãdoz humorum.

¶ Ex quo ad hãc ptẽ solet dubitari. vtruz flã magis multiplicet estate q̃ hyeme. Et gdaz tenent ptẽ affirmatiuã pp vtutis debilitatẽ. itẽtio tñ Hal. vr eẽ ctraria: iz salnari possit: sufficit tamẽ pro nunc q̃ nõ ois digestio multiplicat flegma: sed illa que est ꝑpter qualitates sibi ꝓportionatas.

PALAM EST ERGO. In ista pte dicit q̃ illi q̃ iterpretant hypo. p̃ inanitionẽ itelligere solã cibi abstinẽtiam in febrib⁹ male dicũt: q̃ hic nõ noiauit fe. Sz gñalr cũ verbuz tetigerit ea q̃ sunt extra nãm. In quo etiã docuit se de qualitate z nõ de quantitate purgatiõis precipue: cum de quantitate purgatõis in sequenti aphorismo dicturus sit.

TEMPORA CVRANDORVM. Hic rñdet tacite questiõi: vt si queratꝰ quare nõ dicis q̃n z in quo morbi tẽpore sunt purgãdi hũores: rñdet q̃ dicet alias: z tunc ad expositionẽ hui⁹ aphorismi nõ ẽ necessariũ zc.

VEritur Utrũ sit possibile humorẽ aliquẽ soluz peccare in q̃li. Et arguit q̃ nõ: q̃ libet humor nocet sua q̃titate. g̃ peccat in q̃to. tenet ꝓsequẽtia. z pz antecedẽs: q̃ plus nocet in quãtitate in qua est q̃z noceret alys paribus minoris q̃titatis. scõo arguit sic. qlibet talis superfluit nature mẽbroz. ergo peccat in q̃to. tenet ꝓsequẽtia: q̃ superfluere dicit peccatuz q̃titatis abundantis. Et assumptum patet: q̃ est euacuandus.

In oppositũ argt ex Auic. 2ª p̃mi. doc. z. cap. 25. ad sciẽdũ q̃lr humores causent dolorẽ.

Pro dubio notãdũ quasdã esse maneries humorũ quoz nulla q̃titatẽ oportet esse in corpore nãlr dispositio. Sicut est colera prassina z zinaria z vitellina: z flegma gipseũ: z vitreũ: z mlia adusta q̃ vocatur fel nigrũ. istos g̃ humores ipole ẽ peccare in q̃li gn peccẽt i q̃to z eõ: q̃ eo ipso q̃ sunt i corpe peccãt in q̃to spãlr z peccãt i q̃li. Quidã aũt sũt humores g̃ z sibi silꝛes i spẽ repiunt i corpe nãlr dispositi. Sic sãguis cola flã z mlia loq̃ndo õ istl nãlr exĩtib⁹ scõz spez. ¶ Nõ z° q̃ respectũ cuiuslz corpis mẽbri i q̃ buiꝰ õbẽt nãlr iueniri q̃libet istoz hũoz: bz certã mẽsurã q̃titatis iter duos termios mltitudis z paucitatis cũ q̃ stat nãlr i illo corpe vl mẽbro. hãc g̃ mẽsurã si excesserit aut si citra termini paucitatis defecerit dicim⁹ humorẽ peccare in quantitate z variant iste mẽsure in eodẽ mẽbro ꝑz ꝓpiones ꝑz etates ꝑz tẽpora ãni z ꝑz rez nõ nãliũ variatiõez. Et sic ẽ iuenire latitudinẽ nãlitatis i q̃titate hũoz: ita i ꝓpione z alys q̃litatib⁹ẽ dõz: cuicũq; mẽbro vl cõpi ꝑz sua z ꝓpionẽ etatẽ z sexũ vl administrationẽ rez nõ nãliũ õrmiatas cozrñdere respectũ cuiuslz hũoris i eo õbẽtis eẽ certã latitudinẽ q̃litatis iter quã pmanẽte hũore nõ erit gradualr lapsus: vel gradualr peccãs in q̃li. ¶ Dis ergo modis dr humor peccãs in quãto spãliter: z in q̃li spãliter vel

stricto mō. ¶ Nota tertio. q aliqñ dicimus aliquē humorem largo mō peccare in q̄li aut in quāto: qz est humor nociuus quātus aut q̄lis ꝛ hoc sine nocumēto fuerit merito ꝛcessus a mediocritate q̄litat⁹. Et isti dñr ꝑ mō peccātes i quali gñaliter: aut largo mō, ꝛ sic peccāt in quāto. ¶ Nota quarto diuersis mēbris ꝛ diuersis corpib⁹ diuersas correspōdere mēsuras q̄litatis ꝛ quātitatis hūoꝝ in his debitū eē. ¶ His bitis. Prima ꝯclusio est ista. possibile est aliquē humorē peccare in q̄li stricte loquēdo ꝛ nō peccare in quāto stricte loquēdo. ꝛ ecōtra. ꝑz clare. qz possibile ē humorē: puta sanguineū i corde exīstē eē mediocris quātitatis regsite ꝑ corde sanitatis: ipm tamē esse nimis calidū: ꝛ sic a debita mēsura q̄litatis recedētis: ꝛ sic ꝑz ecōtra. ¶ Scōa ꝯclusio. possibile est hūores nostri corpis simul peccare in quāto ꝛ in q̄li stricte loquēdo. ꝑz vbi sanguis tā pro qualitate q̄ꝫ ꝑ quātitate recederet a mediocritate debita. ¶ Tertia ꝯclusio. ipossibile est hūorē aliquē peccare in quāto vel q̄li qualitercūq; g largo mō peccet in quāto ꝛ quali. ꝑz. qz oīs humor peccās est humor peccās quātus: ꝛ sic largo mō peccās i quāto. Et sil'r est humor q̄lis peccās: ꝛ sic peccās i q̄li cōiter ꝑz ex descriptōib⁹ positis. ¶ Quarta ꝯclusio. possibile est hūores ꝑ nūc peccare in quātitate augmentata ꝛ qualitate ꝑ frigidū: qui tñ ꝓtinue vsq; ad. c. terminū ifrigidabit ꝛ minozabit. tamē in. c. instāti peccabit ꝑ caliditatē augmētatā: ꝛ per quātitatē diminutaz: ista ꝯclusio ꝑz. supposito q flegma cordis debet eē calidius ꝛ min⁹ flegmate cerebri. Et sit. a. flā i corde maioris quātitatis q̄ꝫ ꝑ sanitate corpis requirat: ꝛ minoris caloris. sed tamē idē sit minoris quantitatis: q̄ꝫ pro cerebro requirat: ꝛ ꝑz q si trāmittatur de corde ad cerebrū pōt ita modicum augeri q cū erit in cerebro erit quātitatis diminute: ꝛ pōt esse ita modicū infrigidatū q ibi minus caliduz. ponat ergo ita trālferri ꝛ ita alterari. ꝛ sequit ꝯclusio. ¶ Ex his sit rēsōsū ad dubiū. Et argumēta patēt soluta.

¶ Nota tñ circa totuz aphorismū cōcedēdas eē oēs istas ꝯclones. ꝓma. aliqs est hūor peccās: quē ñ oz euacuari. ꝑz de hūore ad benignū reducibili. ¶ 2ª ꝓ. alicui⁹ hūoris peccātis eūatio ꝑ locū debitū ꝛ sine cūone hūoris alteri⁹: vel ꝑ hūs ꝑ se nocet. ꝑz corpe febriēte fe. tertiana. i quo tñ sit sāguis pauc⁹ ꝛ nō ꝓmixt⁹ colere: i illo ille sāguis peccat. ꝑz: qz p caliditatē recedit a tēperāto regsito. Alr. n. ꝙ differt fe. mediāte sāguie ꝑ totū corp⁹: ꝛ tñ ei⁹ eūo ꝑ quēcūq; locū: ꝛ q̄cunq; hora. fieret ēt si nihil de spiritib⁹ educat nocet ꝑ se vt ꝑz. ¶ 3ª ꝓ. hūor aliqs peccās ēt nociu⁹ nocumēto mortali nō ē eūand⁹. ꝑz i morbiēte ꝑ resolutōez ex febre colericissima: qñ iā ꝑpe mortē ē glibz sāguis i eo exīs peccat mortali nocumēto: ꝛ nō est eūandus. ¶ 4ª ꝯclo. alicui⁹ hūoris peccāt⁹ mortali nocumēto eūatio ē ꝑ se nociua: ꝑz. qz eēt vite abbreuiatiua. Et ex his vide q̄re i ꝓma ꝯclone dixī hūores peccātē ītātū q sit dign⁹ eūari. ¶ Ultio nō. hūc aphorismū eē de q̄litate eūonis ꝛ nō de quātitate: ꝛ nō qz dicat solū debere eūari hūorē peccātē i q̄li spāliter: ꝛ i q̄li gñalr nō ꝯsiderādo q sit mult⁹ aut pauc⁹. ¶ Aphorism⁹. III.

IN exercitantibus ad sūmuz bone habitudines sunt fallaces. si in vltimo fuerint. non. n. ꝑnt manere in eodez: neq; quiescere. Qui vo nō quiescunt neq; quaq; possunt in melius addere. relinquitur igitur ad peius.

¶ In isto aphorismo intēdit hypo. log de quātitate purgatiōis. Et diuidit i duas ptes ꝑ. duas ꝯclusiones ꝑncipales. ibi scōa. (Neq; cōpressiones). Pria in duas: q̄ꝫ ꝓmo ꝓbat vnā ꝯclusiōem ꝑncipaliter intētaz. scōo infert corrlariū. ibi scōa. (Vox igit cā). In pma intēdit ista ꝯclusio nem. In nullis corpibus sūt repletiōes vltimāde. Cōclusio ꝓbat sic. in corpibus sūme se exercitātibus repletiōes nō sūt vltimāde: ergo i nullis alys. tenet ꝯsequētia: qz ista corpa sunt maxime apta ad tales repletiōes tolerādas: tū qz plurimū resoluūtur: tū qz vigoz i eis est fortior alys pibus. Assumptum ꝓbat sic. repletiōes i vltio exītes i istis corpib⁹ sūt fallaces: igit nō sūt i eis repletiōes vltimāde: tenz ꝯsētia. qz nō debem⁹ fallaces dispōnes i corp⁹ iducere. ꝛ assūptū ꝓbat: qz tales repletiōes neq; ꝑnt manere i eodē gradu bōitatis: nec ꝑnt addere ad meli⁹. ꝙ relingt ꝙ sint pate ducere ad pei⁹. Sz oēs dispōnes pate ducere ad pei⁹ sūt fallaces. ꝙ ꝛc. ¶ Circa istā ptē ꝑ notādū q ātiq̄ tpe erāt gdā i grecia q q̄ttidie fortissimis exercitys exercebant ꝛ piculosis ad mortē: qz erāt i pugna: isti igit hoies q ꝑ faciebant sūme vt abundarēt sāguie: ꝛ ista corpa dñr corpa atleta. qz isti erāt ꝓpti ad letū. i. ad mortē: aut recipiēdā: aut ifredā. ¶ De istis igit dic hypo. q illoꝝ vltimate repletiones sūt fallaces. ¶ Nō 2º. q ꝑ bitudinē debem⁹ itelligere corpis dispōnē i crassicie ꝛ carnositate et ꝛpletōe hūorali. aut i oppositū. ¶ 3º nō. q ille dispōnes ꝑnt dici bōe altero duorū mōꝝ vl appēter: qz ista sūt rubicūda i coloze robusta: ꝛ rei vitate iste bitudines ñ sint bōe: vl 2º dñr bitudines istoꝝ bōe: qz replones istoꝝ hūoꝝ i solo q̄sto tñ i q̄li peccātiū. ꝛ ita hūoꝝ boñoꝝ i q̄li. Ex ꝑ nōto. ꝑz quo sūt bōe ad sēsū hy. ꝛ tñ fallaces. nō. n. absolūte bōe: ꝛ aut appēter aut ex hūoꝛib⁹ i q̄li ñ peccātib⁹ cū gb⁹ stat q sint pate i pei⁹ cadere. ¶ 4º nō. q bitudines sūt fallaces: qz pantes corp⁹ ad casū i mōbū. morbi ātē quos ꝑ corpa sūt pata cadere sūt calidi nāl⁹ suffocatio fcā forti oppilatōe i vēis cordi vicis: aut venaꝝ crepatura ꝓp nimiā plenitudinē. ¶ Itē ad oēs egritudines putridas ꝛ ad apata: vt ꝑz cōsiderāti. ¶ Quito nō. q dr si ꝛpletio fuerit. ꝑ. n. itelligēdū ē de vltimate repleti. Nā nō q̄libet repletio ē ꝑ mō fallax. ¶ 6º nō. q cā ꝓp quaz nō ꝑnt manere i eadē bōitate ē. qz ista corpa ꝯcurrūt famē fortē ꝛ sic aut cibant aut ñ cibant: si nō cibant ifamant ꝛ cadūt i febrē. si cibant augeat repletio: ꝛ ē dubiū de venaꝝ crepatura aut calidi nāl⁹ suffocatōe ꝛ extictōe. ꝙ oi modo siue cibētur: siue ñ stāte illa dispōne sūt pati i morbū cadere. ista ꝙ nec ꝑnt i eadē bōitate manere cū ista repletōe: nec addere ad meli⁹ cū eadē. Et iō nēcario si hꝫ ꝛpletio ꝓueneret vēiūt i pei⁹ aliq̄ mōꝝ suprādictoꝝ. ¶ Dui⁹ ꝑtis cōcordia fuit 2ª ꝓmi. ca⁹ de signis repletionū: ꝛ de oppositā ꝙone ꝛ ab haliabate 3º practice. Est ātē vtilis ꝛ ampliat ad oēm rez virtutem aggrauātē q in illa vltimitas est fallax.

¶ Horum igitur causa bonam habitudinē soluere confert: ꝛ non tarde vt rursus principiuz nutrimenti accipiat corpus.

¶ Nūc infert corrlariū. ꝛ ē. i tālib⁹ corpib⁹ oz cito eūare humorē faciētē hanc bonā bitudinē. ꝓbat. Illud oz facere ꝑ qō fugiam⁹ picula möboꝝ i quos ē aptū tale corp⁹ cadere: ꝛ ꝑ qs possit corp⁹ iteꝝ sine piculo cibū assumer: ꝛ eūare ē hꝫ. ꝙ opz hāc bonā bitudinē eūare. m. ior est clara: ꝛ mior ꝑz: qz fcā eūone poterit sumere cibū sine piculo crepature venaꝝ aut suffocationis. ꝛ non oportebit sustinere famez. ¶ Circa istā ptē notādū qz i istis corpib⁹ hūores plerūq; peccāt simul i venis: iō cūo i eis maxie ꝓueniens ē ꝙlomia. Si tñ videret vn⁹ hūor dñari ali⁹ sāguie nō cēt icōueniens ēt euz eūare farmaco. ¶ Nō 2º. q cūo oz fieri cito. qz piculū est de cito casu in morbū: aut mortē: ꝛ qz nō i multo tempore sine cibo stare possunt.

¶ Neq; compressiones ad vltimum ducere. fallaces enim sunt.

¶ Hic ponit secūdaz ꝯclusiōem. Et diuidit in partes tres ꝓmo ꝓbat ꝯclusiōem quā intēdit. scōo remouet dubiū.